

Aan het College van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Bergen
T.a.v. wethouder H. Snabilie
Postbus 175
1860 AD Bergen

Datum 15 februari 2017

Onderwerp antwoorden Vragen Gemeenteraad d.d. 19-1-2017

Behandeld door F. Hoekstra

Ons kenmerk A2017-239

Uw kenmerk

Bijlagen 1

Geachte heer Snabilie,

Voorafgaand aan de informatieavond op 19 januari jl. heeft u Staatsbosbeheer verzocht schriftelijke vragen van de Stichting i.o. Behoud van Schoorls en Noord-Kennemer Duingebied over de plannen voor de Schoorlse Duinen te beantwoorden.

Ik verzoek u de antwoorden ter beschikking te stellen van uw gemeenteraad en de Stichting i.o. Behoud van Schoorls en Noord-Kennemer Duingebied.

In de bijlage vindt u de antwoorden op de gestelde vragen.

Gezien de verdeling van de taken, rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen bij de planvorming en uitvoering van plannen van het N2000gebied de Schoorlse Duinen zijn de provincie Noord-Holland en de RVO nauw betrokken bij antwoorden.

De vragen zijn dan ook beantwoord door deze drie partijen al naar gelang hun rol en verantwoordelijkheid.

Als u nog vragen hebt dan kunt u contact opnemen met de heer L. Bonekamp, boswachter van Schoorlse Duinen. Hij is te bereiken op telefoonnummer 06 51207159 of per e-mail via L.Bonekamp@staatsbosbeheer.nl.

Met vriendelijke groet,
de directeur, namens deze,

ir. S. Tienkamp
hoofd Staatsbosbeheer Noord-Holland

www.staatsbosbeheer.nl

Antwoorden op vragen van Gemeenteraad van Bergen d.d. 19 januari 2017

Voorafgaand aan de informatieavond op 19 januari jl. heeft u Staatsbosbeheer verzocht schriftelijke vragen van de Stichting i.o. Behoud van Schoorls en Noord-Kennemer Duingebied over de plannen voor de Schoorlse Duinen te beantwoorden.

Tijdens de informatieavond heeft een medewerker van de Provincie Noord Holland de taken, rollen en verantwoordelijkheden van de partijen die betrokken zijn bij de planvorming en uitvoering daarvan uiteen gezet. Er zijn drie partijen betrokken bij de Schoorlse Duinen: RVO (rijk/EZ) de provincie Noord Holland, beide als beleidsverantwoordelijke voor Natura2000 en PAS, en Staatsbosbeheer als uitvoerder/beheerder van de Schoorlse Duinen.

De vragen zijn ook beantwoord door deze drie partijen al naar gelang hun rol en verantwoordelijkheid.

Verschillende plannen voor Schoorlse Duinen

Vooraf willen we de verschillende plannen, waarover de vragen gaan qua status voor u duiden.

1. Herstelplan Schoorlse duinen.

In uw vragen heeft u het over het beheer en herstelplan. In feite gaat het om twee plannen:

- a. Het herstelplan Schoorlse duinen. Dit is een actieplan voor het herstel van de schade, ontstaan na de branden van 2009, 2010 en 2011. Het betreft een bedrijfsplan van Staatsbosbeheer; het plan is niet vatbaar voor beroep en bezwaar. Het plan is vastgesteld door Staatsbosbeheer op 4 november 2014.
- b. Het inrichtingsplan Schoorlse duinen. Dit is ook een bedrijfsplan van Staatsbosbeheer; het is een uitwerking van het herstelplan met concrete maatregelen voor het herstel van heide en vochtige duinvalleien na de branden. Het plan is vastgesteld in oktober 2015.

Ook dit plan heeft geen inspraakprocedure. Voor de uitvoering van sommige maatregelen zijn vergunningen nodig. Staatsbosbeheer heeft de benodigde vergunningen aangevraagd bij de bevoegde instanties. Vanuit de Natuurbeschermingswet werd door de provincie een vergunning niet nodig geacht, zolang SBB zich aan het in de daarover geschreven brief gestelde houdt.

De maatregelen om de schade die is ontstaan door de branden te herstellen worden gefinancierd door het Ministerie van EZ. De provincie is hier niet bij betrokken.

2. N2000 beheerplan Schoorlse duinen

Hierover treft u nadere informatie aan bij de beantwoording van de vragen I.2, I.3, 5, I.7, I.8 en I.9.

I Vragen aan Staatsbosbeheer over (het gebrek aan) inspraak van de omwonenden

1. *Hoe gaat u om met de meer dan 12.000 proteststemmen vanuit de bevolking?*
2. *Hoe verklaart u dat bijna de gehele bevolking van de aangrenzende dorpen niet op de hoogte was van de inhoud van uw eigenlijke plannen?*
3. *Waarom heeft u niet ruim voor de ter inzage legging met de bevolking duidelijk gecommuniceerd over de plannen? De omschrijving c.q. titel van het plan dekte in dit geval de lading niet. Bij beheer- en herstelwerkzaamheden wordt de suggestie gewekt dat de verbrande delen worden hersteld.*
4. *Wat gaat u er aan doen om het geschonden vertrouwen te herstellen, dat is ontstaan door niet in gesprek te gaan met omwonenden, door suggestieve namen te geven aan plannen en door versluisend taalgebruik? Met welke alternatieven kunt u komen?*
5. *Hoe verklaart u dat er slechts enkele mensen aanwezig waren op 28 juni 2016, de eerste voorlichtingsavond van SBB en dat slechts enkele zienswijzen werden ingediend op uw concept beheer en herstelplan?*
6. *Hoe verklaart u dat op 10 november 2016, de tweede voorlichtingsavond van SBB door ruim 80 mensen werd bezocht en vervolgens een petitie door ruim 12.000 mensen werd ondertekend?*
7. *Hoe verklaart u dat mensen die aanwezig waren bij de voorlichtingsavond op 28 juni nu verklaren dat het absoluut niet ging over het (naar nu blijkt) geplande grootschalige kappen, afplaggen en afgraven en dat het ook niet ging over de ingrijpende veranderingen?*

gen in de natuur van het Schoorlse gebied? Zou er iets mis gegaan kunnen zijn in de voorlichting?

8. *Hoe verklaart u dat er zowel door Staatsbosbeheer als door de Provincie Noord Holland wordt beweerd dat de plannen tot stand zijn gekomen in overleg met de bewoners (middels de klankbord groep) terwijl de klankbordleden die vanuit de wijkverenigingen de bevolking moesten representeren beweren dat grootschalige kap, afplaggen en afgraven en ook de ingrijpende veranderingen in de natuur van het Schoorlse gebied niet aan de orde zijn geweest? **Deze leden van de klankbordgroep hebben inmiddels de petitie ondertekend.** Zou er iets mis gegaan kunnen zijn in de besprekingen met de klankbordgroep?*
9. *Hoe verklaart u dat Recron (heeft deelgenomen aan de klankbordgroep) het volgende schriftelijk bevestigt: "over de hoeveelheid te kappen bomen is bij mijn weten nooit echt gesproken, zeker niet in exacte omvang en in de fase dat ik actief aan tafel zat. In feite gaat het om het omvormen van natuur, gefaseerd in 3 planperiodes van elk zes jaar"?*
10. *Wat vindt u van de mening van velen dat SBB respectloos met bestaande natuur, met levende wezens, planten en dieren, omgaat door pure vernietiging?*

Antwoord op I.1, I.4 en I.10

Wij betreuren het dat zoveel mensen kennelijk geen vertrouwen hebben in de wijze waarop wij als verantwoordelijke overheden (rijk, provincie) en uitvoerders (Staatsbosbeheer) uitwerking geven aan de verplichting om de natuurdoelen die vanuit de Europese habitatrichtlijn zijn gesteld voor het Natura 2000 gebied Schoorlse Duinen te behalen. Wij zijn van mening dat de plannen zijn onderbouwd met de best beschikbare ecologische en –gebiedskennis en van respectloos handelen door SBB is o.i. dan ook beslist geen sprake.

Wij gaan graag met vertegenwoordigers van de Stichting in gesprek om het beleid nader toe te lichten en hopen hiermee de bezwaren te kunnen wegnemen. De eerste stappen hebben wij hiertoe gezet; de Stichting is uitgenodigd om aanwezig te zijn bij het veldbezoek aan de Schoorlse Duinen van de PS commissie Natuur, Landschap en Milieu van 16 februari a.s., waar Rijk (RVO), provincie en Staatsbosbeheer aanwezig zijn voor nadere toelichting en het beantwoorden van vragen. En op 20 februari is de Stichting uitgenodigd voor een gesprek met gedeputeerde Tekin; ook hier zullen naast medewerkers van de provincie ook medewerkers van Staatsbosbeheer en RVO aanwezig zijn.

Wij hopen en verwachten dat deze afspraken leiden tot vervolgstappen die we gezamenlijk wenselijk achten.

Antwoord op I.6

De voorlichtingsavond op 10 november 2016 is georganiseerd door Staatsbosbeheer in samenwerking met de Provincie, naar aanleiding van de ontstane verwarring en vele bezorgde reacties die Staatsbosbeheer heeft ontvangen na het persbericht vanuit de Partij voor de Dieren op 6 september. Deze avond is bekend gemaakt via het boswachtersblog van Staatsbosbeheer (11 oktober 2016), Persberichten vanuit Staatsbosbeheer (gepubliceerd door Duinstreek op 19 oktober 2016) en advertenties in de Duinstreek & Bergens nieuwsblad (2 november 2016).

Antwoord op I.2, I.3, 5, I.7, I.8, I.9

Op 1 februari 2012 heeft Staatsbosbeheer een informatie avond gehouden onder voorzitterschap van burgemeester Hafkamp, over het herstel na de branden. Via een persbericht (d.d. 11-1-2012) zijn omwonenden uitgenodigd om hierover mee te praten en te denken.

Het Natura2000 beheerplan en de PAS gebiedsanalyse voor Schoorlse Duinen is volgens de vaste procedure tot stand gekomen. Hieronder is aangegeven hoe het proces is georganiseerd, wie er betrokken was en op welke wijze en momenten de plannen ook ter inzage hebben gelegen. Data en Tijdstippen zijn uitgewerkt in de bijlagen. Het gaat hierbij om twee processen die twee afzonderlijke documenten hebben opgeleverd en die in samenhang richting geven aan de bescherming en het toekomstige beheer voor de Schoorlse Duinen.

In 2007 heeft de Dienst Landelijk Gebied (DLG) de opdracht gekregen van het Ministerie van LNV om een beheerplan op te stellen voor de Schoorlse Duinen. Het beheerplan is het plan waarin is uitgewerkt hoe internationaal beschermde planten (habitats), vogels en of dieren in dat gebied beschermd gaan worden. Het beheerplan is gebaseerd op de Natura 2000 doelen van het aanwijzingsbesluit. Het aanwijzingsbesluit voor de Schoorlse Duinen is definitief vastgesteld op 4 januari 2010 door het ministerie van LNV. Hiervoor is destijds het wettelijk voorgeschreven besluitvormingstraject gevolgd. Het betreft voor dit gebied alleen Natura 2000 doelen voor habitats.

Het Natura 2000 beheerplan is, na een terinzagelegging van het ontwerp beheerplan in 15 juni tot 27 juli 2016, definitief vastgesteld door de Staatssecretaris van Economische Zaken, alsmede door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord Holland. Op 1 februari 2017 is dit besluit gepubliceerd in de Staatscourant. Daarmee is het beheerplan in werking getreden.

De stikstofbelasting van de Natura2000 gebieden kan een negatieve invloed hebben op de instandhouding van de te beschermen habitats. Vanaf 2009 is dit dusdanig onderkend dat door Rijk en provincies is besloten tot de ontwikkeling van een aanvullend instrument, het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Als onderdeel van het PAS is voor alle Natura 2000 gebieden die stikstofgevoelige habitats bevatten, een zogenaamde gebiedsanalyse opgesteld. De gebiedsanalyse vormt als het ware de passende beoordeling waarin wordt onderbouwd dat de te Natura 2000 doelen, niet achteruitgaan, gegeven de gewenste economische ontwikkeling in de programmaperiode. De gebiedsanalyse voor de Schoorlse Duinen is besproken in de projectgroep en de klankbordgroep als onderdeel van het beheerplan (Hoofdstuk 5). Hiernaast heeft in 2013 een inhoudelijke wetenschappelijk review plaatsgevonden op de plannen door landelijke deskundigen en een juridische toets door de Landsadvocaat in 2014. De gebiedsanalyse Schoorlse Duinen heeft, als onderdeel van het PAS, separaat inmiddels 3 maal ter inzage gelegen in 2015 en 2016. Het maatregelenpakket is bij deze partiele herzieningen niet gewijzigd. Tijdens de eerste twee terinzageleggingen zijn hierop geen zienswijzen ingediend. Bij de laatste terinzagelegging zijn vier zienswijzen ingediend. Aangezien bij een partiele herziening alleen zienswijzen kunnen worden ingediend op gewijzigde passages, zullen deze zienswijzen geen effect hebben op de PAS Gebiedsanalyse. Binnenkort wordt deze laatste partiele herziening van het PAS gepubliceerd.

In de periode waarin het beheerplan en de gebiedsanalyse inhoudelijk zijn uitgewerkt door deskundigen van DLG (thans Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, RVO) en ecologen van Staatsbosbeheer, is er op passende momenten overleg geweest met een projectgroep en een klankbordgroep (zie bijlagen). De projectgroep is in het totaal tenminste 11 maal bij elkaar gekomen.

De klankbordgroep bestond uit o.a. vertegenwoordigers van 3 wijkverenigingen, recreatieondernemers, LTO, strandtenthouders etc. De klankbordgroep is tenminste 7 keer bij elkaar gekomen. De leden van de klankbordgroep zijn hiermee in de gelegenheid gesteld om hun achterban te informeren. De laatste keer was vlak voor de publicatie van het ontwerp-beheerplan op 3 september 2015 in het Gemeentehuis van Bergen.

Hiernaast is het ontwerp-beheerplan in 2012 ook in een raadscommissie van de gemeente Bergen besproken. Verder waren gedurende de jaren 2 gemeenteraadsleden lid van de klankbordgroep.

Bij de terinzagelegging van het ontwerp-beheerplan is een informatieavond georganiseerd op 28 juni 2016 in Dorpshuis de Blinkerd waar het plan is gepresenteerd. De informatieavond is aangekondigd in de Alkmaarsche Courant, de Schager courant en De Duinstreek. Leden van de projectgroep en de klankbordgroep zijn hiervoor ook individueel uitgenodigd.

II Vragen aan Staatsbosbeheer over de manier waarop door Staatsbosbeheer is gereageerd na de grote branden

- 1. Hoe kan het dat na de bosbranden getreurd werd door SBB om de mooie en kostbare (letterlijk en figuurlijk) heideplanten die verloren zouden zijn gegaan maar die zich*

- wonderwel hebben hersteld en dat nu deze kostbare planten onomkeerbaar vernietigd worden door het compleet afgraven van het veld?
2. *Waarom bent u niet begonnen met herstel van het bos-en heide gebied ten zuiden van de Zeeweg en hebt u een stuivend duin gecreëerd na de duinbranden?*
  3. *De Universiteit van Wageningen stelt dat bij heftige bosbranden de grond nog niet eens zo diep is verbrand, vaak slechts rond de 1 cm.*
Als er al redenen zouden zijn om na een brand de grond van een laagje te ontdoen, waarom bent u dan op dit moment diepere afgravingen aan het uitvoeren?
  4. *U claimt dat u delen binnen het gebied in de Schoorlse duinen afgraaft om deze te herstellen na de branden.*
Heeft er brand gewoed in/op/bij de Zeeblink?
Heeft er brand gewoed in/op/bij de Fortblink?
Heeft er brand gewoed in/op/bij het Frederiksveld Noord en Zuid?
Heeft er brand gewoed in/op/bij Maria vlakke Zuid, Midden, Oost en Noord?
Heeft er brand gewoed in/op/bij Groot ganzenveld Oost?
Heeft er brand gewoed in/op/bij Klein ganzenveld oost, centraal en rond centraal?
Heeft er brand gewoed in/op/bij het Vogelmeer West, Midden, Oost?
Bij elke van bovenstaande vragen die met "ja" door u wordt beantwoord, vernemen wij graag wanneer de brand heeft gewoed, hoe groot het gebied is waar schade is ontstaan, welke de schade precies was en in welke mate de natuur inmiddels zelf voor herstel heeft gezorgd.
  5. *U heeft toestemming van de Provincie om de brandschade te herstellen en heeft daar reeds geld voor ontvangen. U heeft nog geen toestemming voor uitvoering van het Natura 2000 beheerplan. Het verwijderen van de bovenlaag van 1 tot 5 cm diep zouden we dus kunnen zien als herstelwerkzaamheden na de brand, waarvoor u toestemming hebt.*
Diepere afgravingen betreffen echter handelingen die nog niet zijn toegestaan. Die hebben namelijk betrekking op het nog niet goedgekeurde concept beheerplan. Had u niet moeten wachten met uw afgravingen tot de Natura 2000 procedure was afgerond? Het heeft er alle schijn van dat u nu in overtreding bent! Wat is naar uw mening de rechtvaardiging van de afslag-en afgraafwerkzaamheden die u nu ontplooit?
  6. *Een groep vrijwilligers heeft voorgesteld om uit eigen middelen 30.000 bomen aan te schaffen en deze te planten in een verbrand gedeelte. Samen met u is daarvoor een plan opgesteld en een gebied gekozen. Kunt u aangeven waarom u de reeds ver gevorderde samenwerking met deze groep heeft afgebroken?*
Was het niet netter geweest de redenen voor de beëindiging aan deze groep kenbaar te maken?

Antwoord op II.1 t/m II.5

Een onderdeel van het Herstelplan Schoorlse Duinen (zie inleiding) is het herstel van heide en vochtige duinvalleien die liggen in delen die verbrand zijn. Staatsbosbeheer heeft hiervoor een inrichtingsplan laten maken. Dit inrichtingsplan wordt op dit moment uitgevoerd en is uiterlijk eind februari 2017 afgerond. De vochtige duinvalleien in de verbrande percelen kampen al lang met verdroging; verdroging in combinatie met toename van stikstofdepositie en de vrijgekomen voedingstoffen na de branden leidt tot verzuuring. De vochtige duinvalleien die kansrijk zijn voor ecologisch herstel worden geplagd en afgegraven tot aan de gemiddelde hoogste grondwaterstand. Gemiddeld wordt de grond tot een diepte van 20-30 cm onder het maaiveld afgegraven. Op enkele plekken wordt er gegraven tot een diepte van 50 – 70 cm diep. Het plaggen van de grond voor herstel van vochtige duinvalleien, danwel percelen met struikheide is een bewezen maatregel die tot herstel en verbetering leidt van het habitat. Voorbeelden met jaartal zijn Parnassiavallei (1997), Pirolavallei (1991) in Schoorlse duinen; de Nederlanden (ca 2007) op Texel; Florsvallei (ca. 2007) in Pettemerduinen.

In de bijgevoegde kaart (bijlage 3) kunt u de exacte locatie zien waar er wanneer een brand heeft gewoed en welk oppervlakte er is verbrand. De hierboven genoemde maatregel maken geen onderdeel uit van het Natura2000-beheerplan. Staatsbosbeheer heeft voor deze herstelmaatregel de benodigde vergunningen verkregen.

Antwoord op II.6

Hierover is SBB in gesprek met de Stichting Local Spirit; wij zijn de mogelijkheden aan het verkennen voor het al dan niet voortzetten van het initiatief.

III Vragen aan Staatsbosbeheer over de inhoud van het concept beheer en herstelplan

- 1. Als je een plan een herstelplan noemt, dan is dat voor de bevolking die de branden heeft meegemaakt een plan dat in herplanting na de branden in de duinen voorziet. Wij zijn benieuwd naar uw definitie van 'herstel'plan omdat herstel aangeeft dat je ontevrede bent over de huidige situatie en terug wil naar een vorige situatie. Kunt u aangeven hoe ver u daarbij terug wil gaan in de tijd en waarom? Heeft u onderzocht welke risico's die situatie met zich mee zou kunnen brengen voor de omwonenden?*
- 2. De diversiteit van het gebied is nu al zo groot dat die overal wordt geroemd. Waarom moet de hoeveelheid blonde duinen worden uitgebreid?*
- 3. Wat is het verschil tussen 98 hectare bos kappen en uw geruststelling dat het in fases gebeurt?*
- 4. Toen een infiltrant op een wandeling vanaf het Zandspoor een denigrerende opmerking maakte over de dennenbomen, kreeg hij/zij als geruststelling van de boswachter te horen "dat hier over 17 jaar geen den meer staat". Is dat inderdaad het doel is van Staatsbosbeheer? Zo ja, bij welk onderdeel van het plan behoort dit dan?*
- 5. Een deel van de omvorming van het duingebied wordt betaald vanuit Natura 2000. Hoeveel is dat?*
- 6. Wat verstaat u onder terugdringen van de dennen, hoe doet u dat, welke middelen worden er gebruikt en hoe ziet de plek er na het "terugdringen" uit? Nauwkeurige omschrijving graag!*
- 7. Wat verstaat u onder "het omvormen" van het bos? Welke middelen gebruikt u voor het "omvormen"? Hoe ziet het bos er uit tijdens uw ingrepen en voor hoeveel jaar worden we geconfronteerd met dit "tussenstadium" voor het eindresultaat is bereikt? Nauwkeurige omschrijving graag!*
- 8. Als uw plan zou worden uitgevoerd, hoeveel dennenbomen staan er dan over 12 jaar nog in het Baaknolbos? Nauwkeurige omschrijving graag!*
- 9. In de Nota van antwoord bij het Natura 2000-beheerplan Schoorlse duinen (okt 2016, blz. 13) staat dat binnen de visie van Staatsbosbeheer het aandeel zwarte den zal afnemen tot maximaal 20%. Hoe verwacht u dat het aandeel zwarte den zal afnemen tot 20%? Is daar uw ingrijpen voor nodig? Zo ja, welke middelen gebruikt u hiervoor? Hoe zien de plekken er uit na het "afnemen" en hoe lang zal die plek er zo uitzien? Nauwkeurige omschrijving graag!*

Antwoord op III.1

Vanuit het Herstelplan Schoorlse Duinen (na de branden) stond de veiligheid voor omwonenden voorop. Er is begonnen met het veiligstellen van de fiets- en wandelpaden en bereikbaarheid voor veiligheidsdiensten. Daarnaast is en wordt er gewerkt om het gebied actief te helpen herstellen na de branden. SBB stuurt niet op een bepaald jaartal of een exacte vroegere situatie maar meer op een gewenste natuurlijk situatie.

Antwoord op III.3

In de PAS gebiedsanalyse (H 5 van het N2000 beheerplan) staat expliciet dat van de vóór de bosbranden al vastgelegde 141 ha te kappen bomen nog 98 ha over is, waarvan 34 ha wordt gekapt in de eerste PAS/beheerplanperiode van 6 jaar en de rest daarna.

De concrete uitwerking hiervan is nog niet gestart.

Antwoord op III.4

Staatsbosbeheer herkent zich niet in deze uitspraak. Ook in de toekomst zullen er dennen in de Schoorlse Duinen blijven staan. In de ontwikkeling van bos zijn Dennenbomen een typische

pionierssoort. In een volgende bosontwikkelingsfase worden ze opgevolgd door andere (climax)boomsoorten zoals de eik en beuk. In de bossamenstelling wordt gestuurd op meer loofbomen, maar er zullen zeker nog dennen tussen blijven staan. Dit is een langjarig proces. Er wordt gestreefd naar een verhouding van 80% inheemse bomen en 20% uitheemse bomen, waaronder de Zwarte- en Zeeden. Daarnaast is een aantal gebieden aangewezen waar het karakteristieke gesloten dennenbos behouden blijft.

Antwoord op III.5

Van de € 1.2 mln die nodig is voor de 34 ha bomenkap in de eerste planperiode wordt € 675.000 betaald uit provinciaal geld voor verdrogingsbestrijding en de rest uit middelen die de provincie van het Rijk heeft gekregen voor de uitvoering van N2000/PAS-maatregelen.

Antwoord op III.6

Bij omvormen van het bos spreken wij voor de Schoorlse Duinen van twee verschillende doelen: naar open duin of naar gemengd bos.

Voor omvormen naar open duin worden alle dennenbomen weggehaald en zal de uitgangssituatie gecreëerd worden voor ontwikkeling van het gewenste habitatype. De concrete uitwerking hiervan is nog niet gestart.

Het omvormen naar gemengd loofbos hoort tot het reguliere bosbeheer. Hier wordt een dunningscyclus van 5 jaar aangehouden. In de praktijk houdt dit in dat als het bos er aan toe is, bomen worden weggehaald om zo ruimte (en licht) te maken voor meer verjonging of voor de blijvende boomsoorten. Hierbij wordt gestuurd op de ontwikkeling van meer loofbomen en variatie in leeftijden. We streven naar de gewenste verhouding van 80% inheemse boomsoorten en 20% uitheemse boomsoorten.

Bij het verwijderen van bomen worden reguliere bosbouwmachines gebruikt zoals een harvester en een uitrijder. Deze bosbouwmachines heeft het publiek al meerdere malen aan het werk kunnen zien tijdens publieksexcursies die Staatsbosbeheer in de duinen organiseert als er bos wordt gekapt.

Antwoord op III.8

Doel is dat op de plekken waar dat in het Natura2000 beheerplan is aangegeven, bos wordt omgevormd naar open duin. Het "Baaknobos" wordt niet in deze PAS planperiode omgevormd naar open duin.

IV Vragen aan Staatsbosbeheer over het onderhoud

- 1. Waarom onderhoudt u het blonde duin niet op de klassieke manier door zaailingen weg te halen?*
- 2. U voorspelt dat als u het bos niet kapt "het overal komt". Hoe verklaart u dat dit tot nu toe nog niet is gebeurd? Het bos staat toch al een tijdje, eigenlijk een heel lang tijdje.*

Antwoord op IV 1 en 2

Voor het vrij houden van het open duin van dennenbomen en Amerikaanse vogelkers wordt gebruik gemaakt van begrazing door koeien en schapen. Ook worden mensen van Reclassing Nederland ingezet voor deze klus. Daarnaast worden onze vrijwilligers samen met lokale scholen en andere groepen ingezet.. Deze intensieve aanpak is echter bij lange na niet toereikend om de miljoenen zaailingen jaarlijks weg te halen. Bosuitbreiding vindt dan ook plaats, ondanks het vele vrijwilligerswerk. Uit periodieke vegetatiekarteringen die komt dit naar voren. Dit is een bedreiging voor met name open duingrasland ('grijs duin' in Natura 2000-terminologie) en heidevelden.

V Vragen over stikstof

1. Een deel van de omvorming van het duingebied wordt betaald vanuit de PAS. Hoeveel is dat?
2. In diverse uitingen ontkent u dat de PAS maatregelen een direct verband houden met het bouwen van megastallen in onze omgeving. Kunt u ons aangeven of er wel een indirect verband bestaat tussen de kap-, afslag- en afgraafmaatregelen in de Schoorlse Duinen en elders in het land te verkrijgen vergunningen voor stikstofemissie?
3. De stikstofbalans van de duinen zal, ondanks de PAS-maatregelen, volgens het gehanteerde rekenmodel tussen 2015 en 2030 nagenoeg niet dalen (van 15 kg/hectare naar 14.3kg/hectare. Hoe kunt u de inspanning rechtvaardigen om het grijze duin (kalkarm) uit te breiden terwijl juist daarvan bekend is dat het heel gevoelig is voor stikstof (KDW 10kg/hectare)?
4. Het in de bossen vastgelegde stikstof doet niets met de grijze duinen. Sterker nog: het verwijderen van bomen maakt het aannemelijk dat stikstof uit de landbouw betere toegang krijgt tot het duin en juist daar zal neerslaan i.p.v. in de bossen. Wat verandert er feitelijk voor het grijze duin (kalkarm) als de bossen worden gekapt?
5. Is het u bekend dat naast de modelberekeningen die in de PAS worden gebruikt, er luchtmetingen zijn die de volgende resultaten kennen?

Noord-Hollands duingebied	2,3 microgram stikstof / m ³
natuurgebieden Nederland	4 microgram stikstof / m ³
gemiddeld in Nederland	8 microgram stikstof /m ³
Wereldgezondheidsorganisatie: kritische grens voor bescherming van vegetaties	8 microgram stikstof /m ³

Wat draagt de omvorming in de Noord-Hollandse duinen bij aan de luchtkwaliteit als de luchtkwaliteit reeds goed is en de stikstofdepositie van landbouw, industrie en verkeer blijft komen?

6. Als Natura 2000 voorschrijft dat het habitat grijze duin (kalkarm) moet blijven bestaan, wat is dan de oppervlakte die daarvoor minimaal noodzakelijk is? Bent u zich ervan bewust dat met de aanhoudende stikstofdepositie die volgens de plannen blijvend royaal boven de KDW blijft van dit duinsoort, u aan het dweilen bent met de kraan open? Is het dan vanuit het oogpunt van onderhoud en beheer niet verstandig om hiervoor een zo klein mogelijk oppervlak grijze duin (kalkarm) te kiezen?

Antwoord op V.1

Zie het antwoord op III.5

Antwoord op V.2

Er is inderdaad geen direct verband tussen de PAS-maatregelen en het bouwen van stallen in de omgeving. De maatregelen worden primair uitgevoerd om ervoor te zorgen dat de natuur niet achteruitgaat ten gevolge van overbelasting met stikstof. Dat is de reden waarom ze al vanaf het begin in het Natura 2000 beheerplan Schoorlse Duinen zijn opgenomen. Later kwam daar het PAS bij.

Het PAS dient twee doelen:

1. Het voorkomen van achteruitgang van de natuur door stikstof en het op termijn realiseren van eventuele uitbreidings/ kwaliteitsverbeteringsdoelen door uitvoering van de daarvoor benodigde herstelmaatregelen, zoals hierboven al aangegeven. Dit is een Europese verplichting.
2. Het bieden van ontwikkelingsruimte aan nieuwe economische activiteiten die stikstofemissie veroorzaken. Dit is een nationaal politiek doel.

Als de maatregelen niet worden uitgevoerd, is niet verzekerd dat de natuur niet achteruitgaat en de doelen bereikbaar blijven. Dan kan ook geen ontwikkelingsruimte worden uitgegeven.

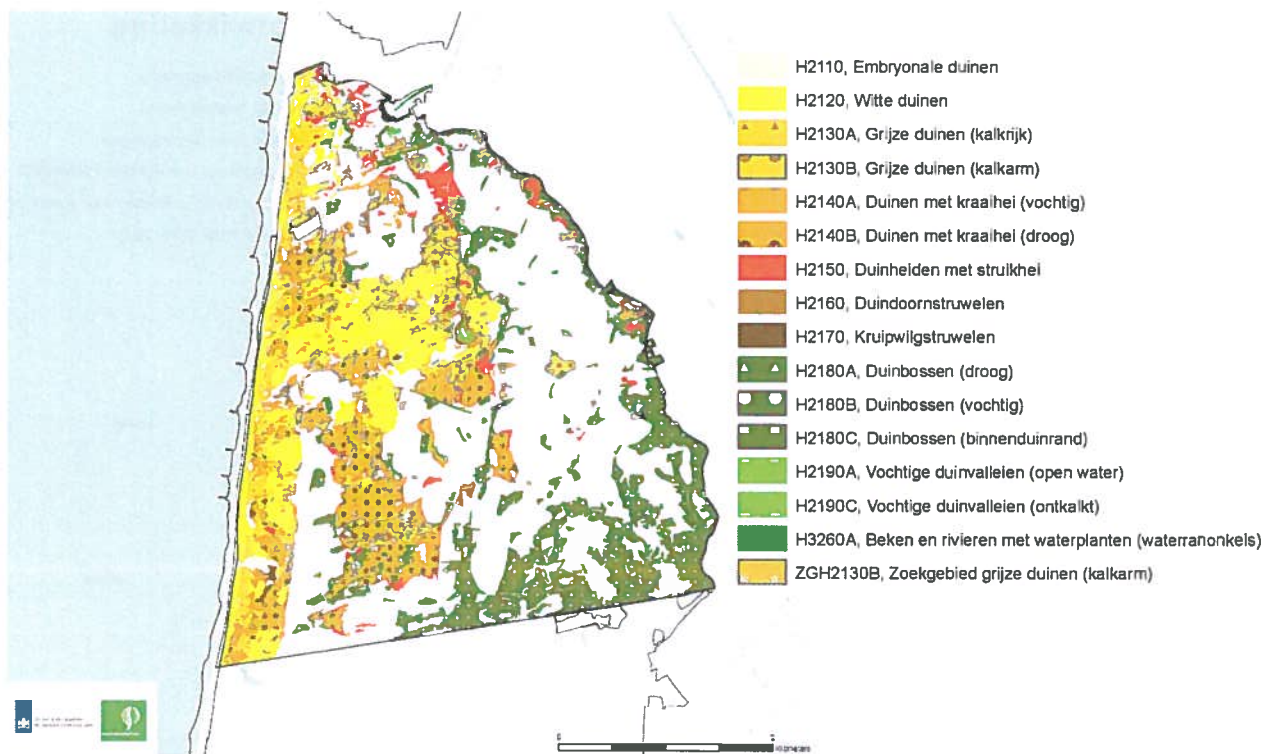
De maatregelen moeten dus worden uitgevoerd voor beide PAS-doelen: én om natuurverslechtering te voorkomen én om ontwikkelingsruimte te bieden.

Antwoord op V.3 t/m V.6 en VI.1, VI.2, VI.5, VI.6 en VI.8 t/m 10

Het beheerplan Schoorlse Duinen bevat een uitwerking van de Natura 2000-doelen uit het aanwijzingsbesluit voor dit gebied in omvang, ruimte en tijd. Deze doelen zijn geformuleerd in termen van behoud, uitbreiding of kwaliteitsverbetering van bepaalde habitats. De in het aanwijzingsbesluit neergelegde doelen zijn de vertaling van de bijdrage die dat gebied levert aan het op landelijk niveau realiseren van een gunstige staat van instandhouding voor de betrokken natuurlijke habitats. Onderstaande tabel is afkomstig uit het aanwijzingsbesluit. De ligging van de habitattypen is op onderstaande kaart weergegeven.

De essentie van de verbeteropgave voor het Natura 2000-landschap Duinen is dat de versterking van het landschap en de vervilting van de graslanden aangepakt moeten worden. Het meest wezenlijke proces in de duinen, de dynamiek door verstuiwing en (secundaire) duinvorming, is namelijk grotendeels verloren gegaan.

Doelstelling kwaliteit				
Doelstelling oppervlakte				
Relatieve bijdrage aan landelijke doelen				
Landelijke staat van instandhouding				
Habitattypen				
H2110 Embryonale duinen	+	<2%	>	=
H2120 Witte duinen	-	<2%	>	>
H2130A *Grijze duinen (kalkrijk)	--	<2%	=	=
H2130B *Grijze duinen (kalkarm)	--	2-6%	>	>
H2140A *Duinheiden met kraaihei (vochtig)	-	6-15%	= (<)	>
H2140B *Duinheiden met kraaihei (droog)	-	6-15%	=	>
H2150 *Duinheiden met struikhei	+	6-15%	=	=
H2160 Duindoornstruwelen	+	<2%	=	=
H2170 Kruiwilgstruwelen	+	<2%	=	=
H2180A Duinbossen (droog)	+	6-15%	>	>
H2180B Duinbossen (vochtig)	-	6-15%	=	=
H2180C Duinbossen (binnenduinstrand)	-	6-15%	=	=
H2190A Vochtige duinvalleien (open water)	-	<2%	=	=
H2190C Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	-	2-6%	>	>
H3260A Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	-	<2%	>	>

Enkele constatering:

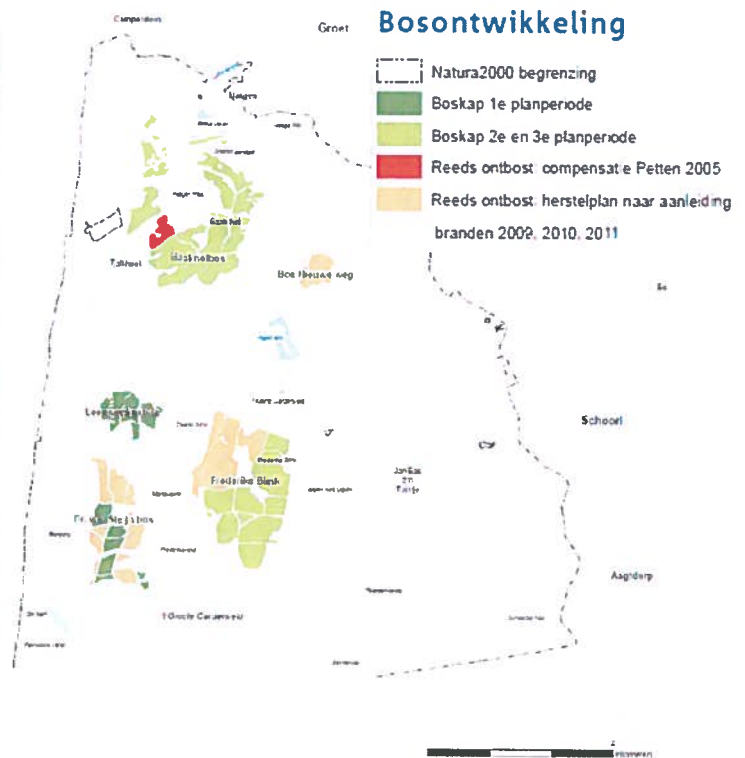
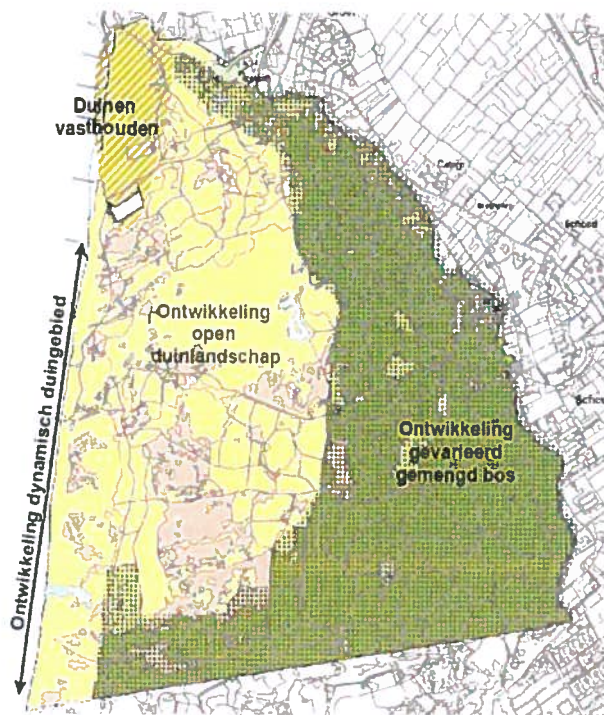
- Kwaliteit en areaal van grijze duinen gaan achteruit;
- Kwaliteit van duinheiden met kraaihei en duinheiden met struikheide gaat achteruit;
- Belangrijkste oorzaak: gebrek aan dynamiek (leidend tot verzuiging en verzuring) door vastleggen van het kustlandschap, stikstofdepositie en wegvallen van het historisch gebruik en de konijnenvraat;
- Behoud is een minimum vereiste, hiervoor zijn maatregelen nodig.

Gekozen oplossingsrichting in beheerplanproces (ondersteund door experts, waaronder OBN¹): Herstel de natuurlijke dynamiek in zeereep en middenduin met een afnemende gradiënt vanuit de zeereep (zie onderstaande figuur). Hiervoor moet de 'schutting' van de dennenbossen op onnatuurlijke plekken in het middenduin (westelijk deel) worden opgeheven.

Afwegingen bij keuze maatregel kap van bomen :

- Het hoge ambitieniveau van alle doelen gezamenlijk en in het bijzonder de prioritaire typen;
- De grote ecologische potenties in het gebied;
- Herstel van dynamiek zorgt voor een samenhangend en meer natuurlijk systeem, wat duurzaam kan functioneren;
- De maatregel heeft een korte responstijd;
- Verminderde luwtewerking wordt alleen bereikt met voldoende kap;
- Kap wordt gefaseerd over drie planperioden uitgevoerd (zie onderstaande figuur);
  - In eerste instantie gaat het om 2% (34 ha) van het totale areaal bos in de eerste planperiode.;
  - In totaal gaat het om 141 ha (na de branden betreft het nog 96 ha) in het middenduin 3 planperioden (18 jaar);
  - 88% van het bos blijft bos.
- Effecten worden gemonitord, er zijn momenten voor bijsturing na elke planperiode.

¹ Beheeradvies Schoorlse Duinen, OBN-Deskundigenteam Duin- en Kustlandschap 2012

Het uiteindelijke beeld is een mozaiekrijk, afwisselend duingebied, met veel bijzondere plantensoorten waarbij natuurlijke systemen weer functioneren. Duinen in de zeereep kunnen sterven en er ontstaat een natuurlijke vegetatiegradiënt. Aan de landzijde zal doorgaande ontwikkeling van duinbos plaatsvinden, waarbij de bestaande dennenbossen zich, via natuurlijke successie of omvorming, gaan ontwikkelen in de richting van bijzondere duinbossen (waarvoor ook een doelstelling geldt voor Natura 2000). Binnen deze bossen is ruimte voor ca. 20% uitheemse boomsoorten, waaronder dennenbomen. Door deze te handhaven kunnen soorten die gebonden zijn aan het naaldbos (zoals dennenorchis) blijven voorkomen.

Elders aan de Nederlandse kust zijn dit soort plannen met succes uitgevoerd. Natuurlijk zal het landschap kort na de ingreep sterk veranderen. In eerste instantie, na het afgraven, ontstaat een zandvlakte, die binnen enkele jaren weer (deels) begroeid raakt met de beoogde vegetatie. Dit proces is nu al te zien in de Schoorlse Duinen waar reeds bos is weg gehaald na de branden. Ervaring in bijvoorbeeld Berkheide laat zien dat vijf jaar nadat in het gebied werd ingegrepen een zeer soortenrijk duinlandschap is ontstaan met soortenrijke vochtige duinvalleien en duingraslanden (denk aan orchideeën, duizendguldenkruid, parnassia, vleugeltjesbloem, gentiaan, driekleurig duinviooltje en ogentroost).

Samenhang met PAS

In de PAS- gebiedsanalyse geven ecologen aan of met de berekende stikstofdepositie en uitvoering van de opgenomen maatregelen de Natura 2000-doelen kunnen worden bereikt (het zogenoemde ecologisch oordeel). Het feit dat een habitattype gevoelig is voor stikstofdepositie betekent niet dat de doelen voor het habitattype kunnen worden bijgesteld.

Het ecologisch oordeel voor het gebied Schoorlse Duinen is als volgt: *wetenschappelijk gezien is redelijkerwijs geen twijfel dat de doelen in gevaar komen, waarbij behoud is geborgd en een toekomstige verbetering/uitbreiding mogelijk is.* Met de maatregelen die in de gebiedsanalyse zijn opgenomen kunnen de doelen dus worden behaald. Op basis van het ecologisch oordeel kan de ontwikkelingsruimte, die inbegrepen is in de daling van de stikstofdepositie die met het PAS wordt ingezet, vergund worden. De maatregel 'Herstel van de dynamiek door kap van bos in het buitenduin' is belangrijk in de onderbouwing van het ecologisch oordeel voor dit Natura 2000-gebied. Er zijn ons geen alternatieve maatregelen bekend met een vergelijkbare effectiviteit, duurzaamheid en responstijd.

De maatregel 'bos in het middenduin kappen' is opgenomen in de gebiedsanalyse om de gevolgen van stikstofdepositie (verzuring, verzuiging en verbossing) tegen te gaan in de kalkarme grijze duinen (H2130B), duinheiden met kraaihei (H2140) en duinen met struikhei (H2150). De maatregel is opgenomen in de herstelstrategie van kalkarme grijze duinen als maatregel gericht op functioneel herstel. De kap zal leiden tot meer, lokale, zandverstuiving in het gebied, voornamelijk in de zeereep, waardoor de grijze duinen overstoven zullen raken met voedselarm en (deels) minder kalkarm zand, analoog aan de effecten van toename van dynamiek in de zeereep. Dit heeft direct positieve effecten. Voor duinheiden met kraaihei en duinheiden met struikhei resulteert de maatregel in verminderde verbossing. Deze positieve effecten wegen in ruime mate op tegen het effect van verminderde invang van stikstof door bos als gevolg van kap.

Voor het PAS wordt gebruik gemaakt van het rekenmodel AERIUS. AERIUS berekent de stikstofdepositie als gevolg van bestaande activiteiten op Natura 2000-gebieden, ondersteunt de vergunningverlening voor nieuwe economische activiteiten die gepaard gaan met uitstoot van stikstof en monitort of de totale stikstofbelasting blijft dalen. Aan de basis van de informatie over stikstof in AERIUS liggen de jaarlijkse kaarten met grootschalige concentraties en deposities van stikstof van het RIVM (GCN/GDN-kaarten). AERIUS Monitor wordt steeds verder doorontwikkeld en geupdate aan de hand van nieuwe inzichten.

VI Vragen over de risico's (die uitvoering van het concept beheer en herstelplan met zich mee brengt)

- 1. Als aan de buitenrand (zeezijde) grootschalig gekapt gaat worden en afgeplagd en afgegraven, dan zullen de achterliggende stukken bos met zand ondergestoven worden, de bomen zullen het heel zwaar krijgen doordat zij nu plotseling de volle laag van wind krijgen en de daar gelegen habitats zullen vernield worden. Heeft u de risico's daarvan onderzocht? Zo ja, hoe groot zijn die? Op welke grond kunt u het risico nemen? Waarop baseert u de aanname dat het wel goed zal gaan?*
- 2. 'Voor de meer geëxponeerde en hoger gelegen (naald) bossen is de potentie voor bos wellicht lager, op termijn kunnen deze plekken zich via natuurlijke processen tot open ruimten of struweel ontwikkelen'. Zo staat geschreven in het rapport van O+BN op blz.12. Moeten we hieruit afleiden dat op termijn alle naald-en loofbomen zullen afsterven?*
- 3. Waarom negeert u historische gegevens en signalen over zandoverlast in Groet en Schoorl? Het huidige plan heeft veel bewoners bezorgd gemaakt over dit punt. Hoe gaat u deze mensen geruststellen? Hoe gaat u voorkomen dat overlast door zand ontstaat?*
- 4. In alle literatuur over de geschiedenis van het Schoorlse duingebied, ook in het door Staatsbosbeheer opgestelde, uitgegeven en/of verkochte drukwerk wordt uitgebreid beschreven hoe slecht de woonomgeving van het duingebied er aan toe was door de enorme belasting van stuifzand. Ook wordt beschreven hoeveel moeite het heeft gekost om het stuifzand te stoppen en dat dat na vele pogingen uiteindelijk lukte toen eerst Staring en later de Nederlandsche Heidemaatschappij begonnen met een mix van naald- en loofbomen. Bent u het met ons eens dat de woonomgeving afhankelijk is van de dennenbomen in het duingebied? Zo ja, waarom wilt u die dan uit het gebied verwijderen? Zo nee, op welke andere wijze gaat u voorkomen dat de omliggende dorpen last krijgen van stuivend zand en van zandstof?*
- 5. Op uw website, onder Staatsbosbeheer "Schoorlse duinen", zegt u bij het hoofdstuk "kennislacunes" dat het door de geringe hoeveelheid beschikbare tijd ten behoeve van de knelpunten-en kansenanalyse niet mogelijk was om een compleet overzicht van de meest relevante kennislacunes op te stellen. U somt daarna toch wel belangrijke zaken op die dus door tijdgebrek niet aan de orde zijn gekomen. U schrijft verder dat de analyse is gebaseerd op informatie uit makkelijk toegankelijke bronnen, aangevuld met informatie die van beheerders is gekomen. Kunt u zich voorstellen dat wij ongerust zijn dat u de weg van de minste weerstand lijkt te kiezen?*
- 6. Op uw website van de Schoorlse duinen zegt u het volgende: Een aanzienlijk deel van het areaal is bebost met naaldbos, veelal Zwarte Den. Gezien de relatieve ouderdom en*

het lokaal voorkomen van zeldzame planten als dennenorchtis hebben deze deels ook grote natuurwaarde. Kunt u aangeven hoe u deze Zwarte Dennen gaat beschermen?

- 7. Welke zekerheid geeft SBB dat de padden het Vogelmeer weer kunnen bereiken, want de intentie is dat het afgeplagde gebied zal gaan onderstuiven en padden houden niet van rul zand en willen toch terugkeren naar hun geboorteplaats.*
- 8. Er is uitgebreid fotomateriaal beschikbaar van dennenorchtissen in de Schoorlse Naaldbossen. In de Nota van antwoord bij Natura 2000-beheerplan Schoorlse duinen (okt 2016) wordt gesteld dat na het verwijderen van het bos, voor de dennenorchtis niet hoeft te worden gevreesd omdat deze buiten het bos voorkomt in het open duin, in kraaiheidevegetaties en op noordhellingen.
Kunt u aangeven waarop deze veronderstelling is gebaseerd?
Over de kraaiheide wordt in het O+BN rapport (blz 20) gesteld dat de branden hebben geholpen de lokale dominantie van rompgemeenschappen van kraaiheide te doorbreken. Hoe moeten wij deze informatie interpreteren in samenhang met de geruststellend bedoelde zinsnede in de Nota van antwoord dat de dennenorchtis voorkomt bij de kraaiheidevegetaties?*
- 9. Waarop is uw veronderstelling gebaseerd dat de dennenorchtis in het gebied blijft voortbestaan, terwijl u de dennenbossen en de kraaiheide gaat aanpakken?*
- 10. Zoals O+BN naar voren bracht in haar rapport als 2nd opinion op uw plan, is uw plan kort gezegd een grootschalig experiment, zijn de veranderingen onomkeerbaar, en zijn de veranderingen zelfversterkend. In uw plan noemt u een evaluatie termijn van 6 jaar. Dat lijkt ons nogal riskant als manier van omgaan met een alom geroemd natuurgebied. Op basis van welke uitgangspunten kiest u voor een evaluatie termijn van 6 jaar?*

Antwoord op VI. 1 en VI.2

zie antwoord onder V en V3 t/m 6

Antwoord op VI.3 en VI.4

De dorpen zijn inmiddels succesvol beschermd tegen de duinen die vroeger de dorpen overstoven. Er is in de gehele binnenduintrand een robuust bos ontstaan zodat het duin hier niet meer in beweging kan komen. Omdat dit bos zich al tientallen jaren heeft kunnen ontwikkelen, kunnen er inmiddels ook veel andere boomsoorten goed groeien zoals de eik, beuk en berk. Hier zijntallose voorbeelden van. Hierdoor is de woonomgeving niet meer afhankelijk van de dennenbomen. Veiligheid voor omwonenden blijft een zeer belangrijk aandachtspunt.

Antwoord op VI.5 en VI.6

zie onder III.4 en V3 t/m V6

Antwoord op VI.7

Voor de gebieden die in het kader van het Herstelplan Schoorlse Duinen (na de branden) op dit moment worden geplagd is niet het doel dat het gaat overstuiven. Zand kan alleen uitstuiven tot aan het grondwater. Tijdens de werkzaamheden wordt juist gegraven tot aan de gemiddelde hoogste grondwaterstand. Wij zien daarnaast geen belemmering voor de rugstreepvossen om het vogelmeer te bereiken. De rugstreepvossen zal alleen maar voordeel van de maatregel hebben omdat er meer open zand is ontstaan en dus meer locaties om zich in te graven tijdens de winter.

Bijlage 1 Chronologisch overzicht van bijeenkomsten van lokale groepen en publicatiemomenten

Aanwijzingsbesluiten Schoorlse Duinen:

Ontwerp-aanwijzingsbesluit: ter inzage gelegd 9 januari-19 februari 2007.

Definitief-aanwijzingsbesluit: definitief vastgesteld 23 december 2009.

Beheerplan Schoorlse Duinen:

Klankbordgroep bijeenkomsten:

24-10-2007

30-01-2008

10-04-2008

24-11-2008

12-02-2010

22-11-2010

3-09-2015

Werkgroep en Projectgroep

25-10-2007

17-12-2007

21-04-2008

26-06-2008

08-09-2008

10-11-2008

24-11-2008

5-12-2008

10-03-2009

11-06-2010

13-09-2013

2012: Excursie met leden klankbordgroep, boskap is daar toegelicht in het veld. Er zijn geen negatieve opmerkingen over gemaakt.

Informatieavond:

28-juni 2016, met presentatie waarin boskap aan de orde is geweest. Er zijn enkele opmerkingen over boskap gemaakt.

Raadscommissie in 2012, waarin concept-plan is besproken.

Ter inzage legging beheerplan (gepubliceerd in regionale en lokale kranten).

15 juni-27 juli 2016 (vakantie periode van 16 juli tot 28 augustus 2016).

Programma Aanpak Stikstof

Ter inzagelegging PAS-gebiedsanalyse

10 januari 2015 gedurende 6 weken (gepubliceerd in landelijke en regionale kranten).

7 september 2015 gedurende 6 weken (gepubliceerd in landelijke kranten).

7 november 2016 gedurende 6 weken (gepubliceerd in Staatscourant).

Bijlage 2: Samenstelling klankbordgroep en projectgroep

De projectgroep werd gevormd door:

P. Goessen, J. Veer, M. Duiveman	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
P. Korstanje	Gemeente Bergen
A. Don, J. van Brussel	Provincie Noord Holland
N. Spaarkogel, J. van der Meij	PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland
H. Wondergem, J. Hakkens, Y. van Roon, J. Jorritsma, J. van Assema, F. Erinkveld, J. Pater	Staatsbosbeheer
P. Op 't Hof (projectleider), S. Krap, J. Meijer	DLG - regio Noord
M. van Wieringen	Rijkswaterstaat Noord Holland

De Klankbordgroep werd gevormd door:

G. Elzinga	Onafhankelijk voorzitter
B. Konijnendijk	Bewonersvereniging Aagtdorp
N. Mul, L. Bakker, S. Kunst, H. Teijgeler	Bewonersvereniging Schoorl Centrum
A. de Rijk	D.V. Groet
R. Esseveld	Sportgroepen
S.J.M. van Langen	Zakencentrum Schoorl
C. Brouwer	VVV Schoorl, Groet en Camperduin
J. van Assem	Hondsbosche events. Wijkvereniging
J. Bredewout, J. de Graaf	Strandtentenhouders
J. Hack	Stichting Duinbehoud
P. Winder	IVN & Wonen onder de Bomen
G. Freijssen	Kamer van Koophandel
A. M. Hazevoet	Recron
F. van Houts	Koninklijke Vereniging van Bollentelers
A. Mooij, E. Lassche	LTO noord
P. Korstanje	Gemeente Bergen
N. Spaarkogel, R. Slings	HHNK
F. Erinkveld, J. Pater, J. Hakkens, Y. van Roon, J. Jorritsma, J. van Assema, Chr. Meeuwssen, M. Kerstiens	Staatsbosbeheer
N. van Hest	DLG – regio West
P. op 't Hof, S. Krap, J. Meijer	DLG - regio Noord

